

Christian Breithaupt

**Confvtatio Iohannis Bodini In Colloquio Heptaplomeres Adserentis Censvm
Imperatoris Avgvsti Tempore Nativitatis Christi Per Qvirinivm Non Esse Factvm :
Programmatis Loco Die Nativitati Christi Sacro Anni MDCCXXXVII In Illvstri Ivlia
P. P.**

Helmstadii: Typis Pavli Dieterici Schnorrii, 1737

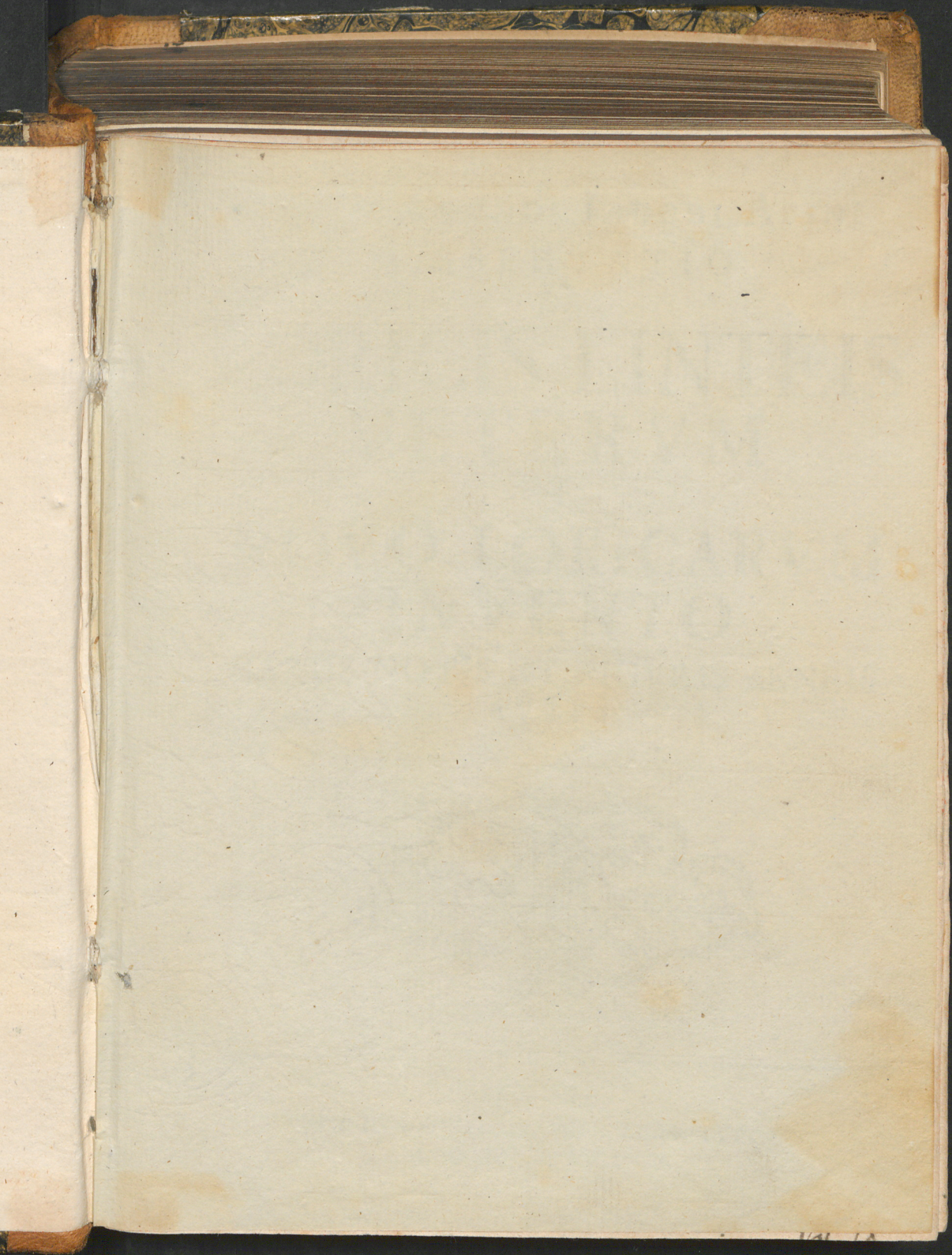
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1691819824>

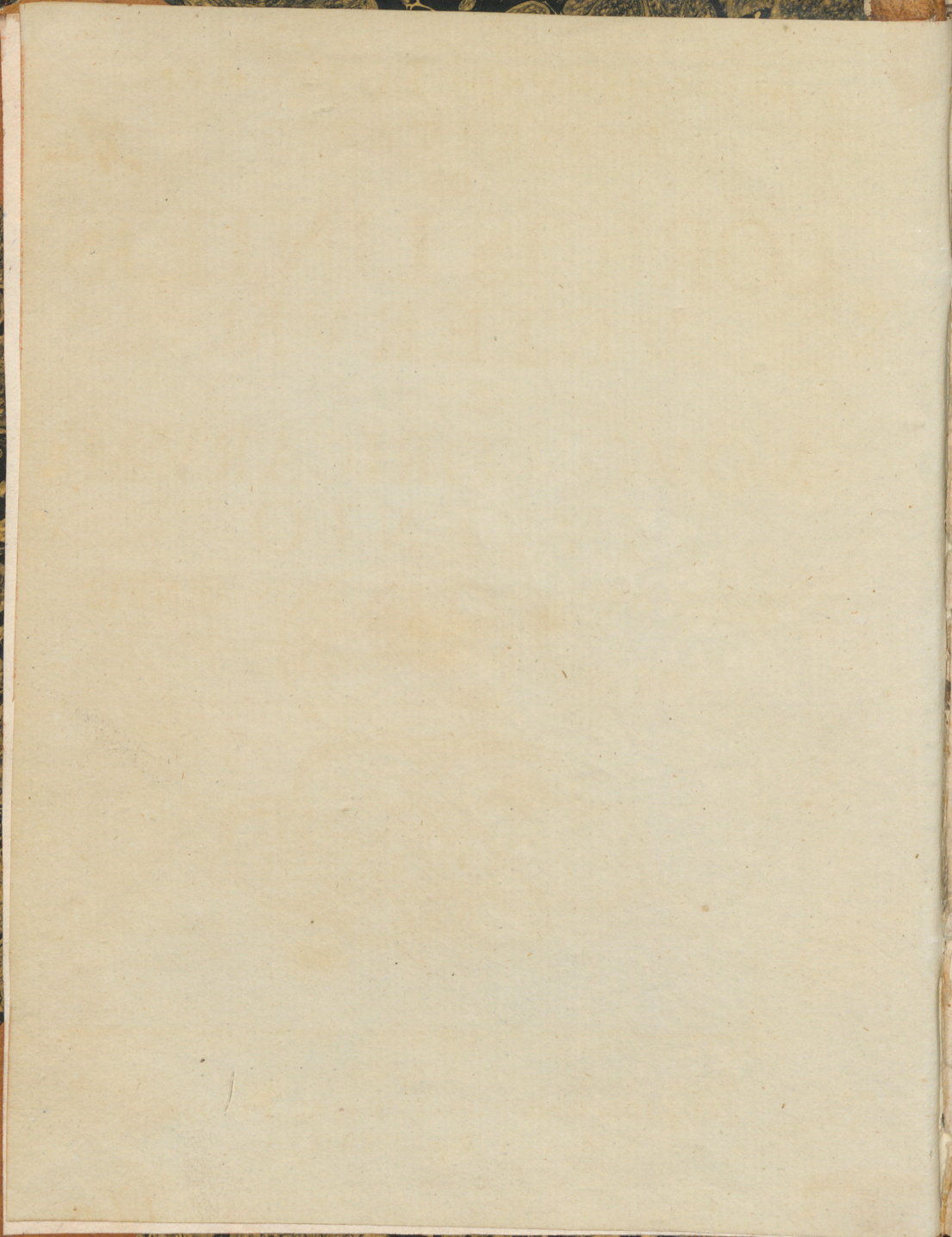
Druck Freier Zugang

K. p. - 395 (9.)
N. p. - 395 (9.)

Breithauptii

CONFUTATIO
IOHANNIS BODINI

711

IN
COLLOQVIO HEPTAPLOMERES
ADSERENTIS

CENSVM IMPERATORIS AVGVSTI
TEMPORE NATIVITATIS CHRISTI
PER QVIRINIVM NON ESSE
FACTVM:

PROGRAMMATIS LOCO
DIE

NATIVITATI CHRISTI
SACRO

ANNI MDCCCXXXVII

IN
ILLVSTRI IVLIA
P. P.

40

HELMSTADII

TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

Handwritten text, possibly a title or author name, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

CONVATIO
IOHANNIS BODINI
COLLOQUIO HEPATILOMBER
ADSERVANTIS
CENSVM IMPERATORIS AVGVSTI
TEMPORE NATIVITATIS CHRISTI
PER QVIRIVM NON ESSE
FACTVM
PROGRAMMATICIS LOCO
DIE
NATIVITATI CHRISTI
SACRO
ANNI MDCCCXXXVII
IN
LIVSII IVLIA
HERMANNI
TYPIS PALATIENSIBUS
ACAD. TYBER.

PRORECTOR
ACADEMIAE IVLIAE
CHRISTIANVS BREITHAVPT
CVM SENATV
CIVIBVS SVIS

Inter scripta illa, quibus IOH. BODINVS, natione Gal-
lus, religione vero occultus Judæus, vel potius εμπαικτης,
magnam nominis famam sibi comparavit, repertus etiam
est post mortem eius libellus manuscriptus, qui inscribi-
tur: *Colloquium Heptaplomeres de abditis rerum sublimitum ar-*
canis. Qui titulus non inde originem suam trahit, quod in
VII. libros distributus esset, uti quidem CLAVDIVS SARRA-
VIVS forte ex hac ipsa voce, quia opus sex tantum libris di-
stinctum non viderat, coniecit: a) sed, quia dialogus est, in
quo VII. viri, diuersæ tamen omnes religionis, videlicet PAV-
LVS CORONAEVS, FRID. PODAMICVS, HIERON. SE-
NAMVS, DIEGVS TORALBA, ANTON. CVRTIVS, SA-
LOM. BARCASSIA, & OCTAV. FAGNOLA, operis inter
separtitis, perpetuo confabulantes introducuntur. Primus Ponti-
ficiorum, secundus Lutheranorum, tertius Ethnicorum, quar-
tus Naturalistarum, quintus Reformatorum, sextus Judæorum,
& septimus denique Muhammedanorum partes tuetur, eas-
que defendit. Qui omnes vero ita de rebus fidei disputant, ut

A 2

Chri-

a) In epistol. Araus. an. 1654. edit. p. 325.

(20) 4 (20)

Christiani, siue Pontificii, siue Protestantes sint, semper succumbant, Judæi vero & Naturalistæ victoriam reportent. Cuius lepidi inuenti non tam ipse BODINVS, quam potius conterraneus eius GVIL. POSTELLVS, ingenium ferox, nec intra modum subsistens, primus auctor perhibetur. Hic enim, teste HENR. STEPHANO b) sæpe dixisse fertur, illum, qui bonæ religionis speciem efformare velit, eam ex tribus istis, Christiana, Judaica & Turcica conflare debere. Quod etiam a vero abhorrere non videtur, si GABR. NAVDAEO fides habenda, diserte hoc erga GVIDON. PATINVM fatenti, fuisse omnino Venetiis quatuor homines, qui singulis hebdomadibus instituendarum super variis religionibus dissertationum philosophicarum causa bis conuenerint, atque in his præcipue Coronæ Rothomagensis, & Guil. Postellum, notarii vices sustinentem, cuius chartæ post obitum eius in manus Bodini inciderint, & huic occasionem dederint, ex iis libellum hunc conficiendi. Quicquid vero huius est, curiosum, de quo agit, argumentum libro ipsi magnam conciliauit astimationem, effecitque, vt haud raro ingens pro eo soluta sit pecunia. Et licet hodie non amplius se tanta raritate, quanta olim, commendet, sed per multorum manus vagetur: mirari tamen merito subiit, qui factum, vt præter B. POLYC. LYSERVM nemo fere inter eruditos repertus sit, qui de opere hoc edendo & confutando inierit consiliū. Negari quidem non potest, si omnibus promiscue liceret, eiusmodi libros, quibus christiana fides impignatur, publicæ luci exponere, magnum inde damnum tam rei christianæ, quam ciuili illatum iri; siquidem hoc modo non solum controuersia multiplicarentur, sed etiam simplicioribus, vel in religione nondum satis fundatis infinita offerretur occasio ad errores prolabendi. At, si dicendum, quod res est, ex editione huius libri parum mali extimescendum. Placet nobis hac de re iudicium POLYC. LYSERI, pro-

b) In *Introduçt. tractatus de conformitate miraculorum antiquorum & novorum* c. XIV. p. 196.

professoris quondam in hac Academia celeberrimi, sic scriben-
 tis: (c) *Qui hoc scriptum Bodinianum nunquam esse edendum
 pronunciant, vel præiudiciis maximis de hoc scripto laborant,
 cum illud nunquam inspexerint, vel in doctrina christiana minus
 solide se fundari suspensionem præbent. Ego editionem illius col-
 loqui non adeo dissuadendam putarem, cum & exstent pestilen-
 tiora, aut saltem æque impia scripta in Wagenseilii telis igne-
 is Satanae, & alibi, & si adderetur antidotum, nullum inde
 damnum apud infirmiores in fide foret metuendum, sed potius
 occasio daretur, multa erudita, utilia, ac curiosa eruendi. Et
 profecto ita se habet res. Liber adco periculosus non est, ut
 vulgo creditur. Omnes enim obiectiones, quas BODINVS
 hic in medium adtulit, passim iam in criticorum & philolo-
 gorum commentariis leguntur, neque auctor aliud quicquam
 præstitit, nisi, ut, quæ apud alios sparsim & frustatim inueni-
 untur, hic in vnum redegerit cumulum. Hinc quilibet sine
 periculo librum legere potest, quia dubia, in eo contenta, fa-
 cile solui possunt, nec noua sunt, sed ab aliis iam dudum ob-
 seruata atque explora. Non molimur in præsentis totius libri
 confutationem, opportuniore fortasse occasione, si Deus vitam
 concefferit, reseruandam: ut autem constet, cuius valoris ista
 sint, quæ in eo continentur, placet hac vice, hoc exemplo
 satis luculento aliquantisper illustrare. Neque occupabimur in
 materia facili, vel nimis trita, sed eligemus controuersiam val-
 de difficilem atque illustrem, ut tanto clarius dubiorum Bo-
 dinianorum futilitas innotescat. Nam si in argumento per se
 difficili & intricato tantus fuit nugator, facile, quid de reliquis
 eius obiectionibus, quas contra alias veritates, quæ tantis du-
 biis obnoxia non sunt, formauit, sentiendum sit, in aprico
 erit.*

c) *Dissert. de vita & scriptis Io. Bodini Witteberge an. 1715. habita*
 §. 25.

In omni historia ecclesiastica nulla fere quæstio æque controuersa est, atque illa: *Quis tempore natiuitatis Christi mandato imperatoris Augusti censum egerit in Iudæa?* difficultatis causam dissensus parit, qui hic inter scriptores profanos, & LVCAM intercedere videtur. Hic enim QVIRINIO Syriæ præfide censum factum esse scribit. d) Contra vero apud IOSEPHVM scriptorem Iudaicum, e) QVINTILIVS VARVS tunc temporis Syriam rexisse dicitur. Quæ scriptorum discrepantia in hunc vsque diem eruditis gryphus fere fuit indissolubilis, eorumque ingenia adeo exercuit, vt modo ad has, modo ad illas coniecturas, sæpius vero longe petitas, & ne minimam interdum veritatis speciem habentes delapsi sint. Purpuratus pater CAES. BARONIUS f) ex hoc difficultatis labyrintho lealiter extricare, & scriptoris sacri auctoritatem vindicare nescit, nisi, vt omnem culpam in IOSEPHVM reiiciat, eum multorum errorum inculcet, & tanquam scriptorem mendacissimum, cui in historicis nulla habenda sit fides, turpiter traducat. Qua de causa etiam ab ISAACO CASAVBONO, pro ut meruit, grauius castigatus est. g) THEODORVS vero BEZA h) & HENR. VALESIVS i) adhuc grauius impingere videntur, quando textum LVCAE corruptum, & loco τῆς Κυριαῖς Κυιντιλῆς legendum esse, adserere non erubescunt. Quæ conciliandi ratio cum nimis audax esse, & etiam cum prouida Dei cura circa conseruationem verbi sui pugnare videatur, alii aliam ingressi sunt viam, & verba LVCAE: *Ἀὐτὴ ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυριαῖς* ita explicarunt,

d) *Luc. cap. II. v. 2.*

e) *Antiq. Jud. lib. XVII, c. V. pag. 836. 840. cap. IX. p. 851. It. de bello Jud. lib. I. c. XXXI. p. 134. & lib. II. c. III. p. 151. edit. Hauercampii de an. 1729.*

f) *In Appar. Annal. num. LXXXII.*

g) *In Exercitat. ecclesiast. exercit. I. num. XXVIII. p. m. 94. seqq.*

h) *In Annotationib. ad Lucae cap. II.*

i) *In Notis ad Histor. ecclesiast. Eusebii lib. I. c. 5. pag. mihi 10. u.*

runt, vt vox: *πρωτη* non in sensu positiuo, sed comparatiuo sumpta, hunc sensum referat: *Hæc descriptio prius facta est, quam præses esset Syriæ Quirinius.* Hoc modo nodum hunc soluere conati sunt ERASM. SCHMIDIVS, k) IOH. HERWARTVS, l) IOH. KEPLERVS, m) HENR. NORRISIVS, n) IOH. CLERICVS, o) ADRIAN. RELANDVS p) & complures alii. Atque hanc quæstionis obscuritatem callide etiam IO. BODINVS tanquam argumentum arripuit, quo ad obtinendum suum finem, scilicet, vt euerteret sacrarum literarum veritatem, commode abuteretur. Hinc omnem mouet lapidem, vt LVCAE relationem de censu, tempore natiuitatis Christi per Quirinium facto, suspectam reddat. Sed, si ratiunculas istas, quibus hoc euictum dare annitur, paullo curatius examinantur, partim tritæ & vulgares sunt, quibus iamdudum a theologis nostris satisfactum est; partim adeo elumbes ac frigidæ, vt statim ex iis malignus eius animus, quo omnia in sinistrum sensum detorquere studuit, sole meridiano clarius elucescat.

Primum prouocat ad DIONEM CASSIVM, scriptorem Romanum, descriptionem illam, de qua LVCAS agat, ad penultimum imperatoris AVGVSTIANNUM referentem. q) *Ratio temporis, inquit, r) (scil. quo Christus natus dicitur) cum historia census Augusti conuenire nequit. Augustus enim censum illum totius imperii Romani fecit anno sui dominatus penultimo, quod est apud Dionem: quo tempore Iesus annum attigerat decimum*

k) In Notis posthumis ad Lucam.

l) In opere chronologico.

m) In Eclog. Chronologicæ.

n) Dissert. II. ad Cenotaphia Pisana c. 16.

o) Dissert. I. Harmoniæ Evangelicæ subiecta.

p) In Antiquitat. Ebræor. sacræ Part. IV. c. III. §. 3. P. m. 413.

q) Histor. Roman. Lib. LVI. pag. 591.

r) In colloquio Heptaplomeres lib. V. p. m. 99.

num quartum. Sentiens vero, se nihil, quod ad caput causæ pertinet, hac obiectione lucraturum, statim deserit illam, & ad eandem ipse sub persona **CURTII** sic respondet: *Curtius: Descriptio duplex ab Augusto facta est. Sic enim dicit Lucas: prima præside Syriorum Cyrenio.*

Ne vero adduxisse videatur, quæ nullo gaudeant fundamento, illico iterum sub persona **SALOMONIS** testimonium **IOSEPHI** subiungit: *Id fieri nequit, cum ex historia Josephi Quintilius Varus eo anno præses erat, non Cyrenius. Idem Josephus scribit, Judææ tantum descriptionem fecisse, ac IX. post annos Herodem mortuum. At qui subtilius ista conquirunt theologi christiani, ex ætate Jesu colligunt, Quintilio Varo præside natum esse. Hoc dubium utique grauius est priori. Ut vero digne refellatur, necesse non est, ut cum **BARONIO IOSEPHVM** statim inuadamus, eumque pro scriptore mendacissimo habeamus. Quemadmodum enim scriptor hic ea laude minime est defraudandus, quod diligentissime res patriæ suæ litteris consignauerit: ita etiam præsumptio pro illo militat, quod de iis rebus, quæ sua ætate, vel paullo ante contigerunt, veritatem scripserit, licet in iis, quæ in antiquioribus temporibus, ætatem eius longe antegressis, acciderunt, subinde aliquid humani passus sit, & grauissime errauerit. Alia ergo inuestiganda ratio est, qua cum **LVCA** in gratiam redeat: neque putamus, eam inuentu adeo esse difficilem. Πρώτον ψεύδος sententiæ huius, Josephum Lucæ contradicere, in eo situm esse videtur, quod interpretes N. T. vocem ἡγεμονεύειν non in ea acceperint significatione, in qua sumi debebat. **LVCAE** verba sunt: Ἄυτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνῆς. Vulgata verio reddidit: *Hæc descriptio prima facta est præside Syriæ Cyrenio.* **LUTHERVS** vero: *Diese Schätzung war die allererste / und geschah zur Zeit / da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.* Varia autem vocis: ἡγεμονία & ἡγεμονεύειν est significatio, subinde quamuis, subinde vero maiorem & extraordinariam potestatem indicans. Hinc ἡγεμόνες sunt tam præsides prouinciæ, quam legati, qui extra ordinem mittuntur, & vulgo*

vulgo audiunt *extraordinaires Ambassadeures*. Quin imo interdum etiam titulus: ἡγεμονία ipsi imperatori Romano tribuitur, & imperium Romanum appellatur ἡγεμονία, teste eodem *LUCA* euangelista. s) Quemadmodum autem ex eo, quod *PONTIUS PILATUS* citato loco dicitur ὁ ἡγεμών, & imperium Romanum ἡγεμονία, non licet concludere, hunc eiusdem cum imperatore *TIBERIO* fuisse dignitatis: ita etiam absurdum esset, si quis contendere vellet, *QVIRINIVM* tempore natiuitatis Christi ordinarium fuisse Syriæ præsidem, quia eodem, quo reliqui præsidem ordinarii, gauisus esset titulo. Neque etiam hæc duo sibi contradicunt: fuisse tunc temporis *QVINTILIVM VARVM* ordinarium Syriæ præsidem, & missum esse ab imperatore in eandem provinciam *QVIRINIVM* extra ordinem ad censum modo agendum. Vnde verba illa: Ἄυτη ἡ ἀπογραφὴ πρῶτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηναίου, quæ *B. LUTHERVS* germanice reddidit: Diese Schätzung war die allererste / und geschah zur Zeit / da Cyrenius Landpfleger in Syrien war; fortasse rectius mentem scriptoris sacri exprimerent, si verterentur hoc modo: Diese Schätzung geschah zu der Zeit / da Cyrenius als ein außerordentlicher kaysertlicher Befehlshaber oder Ober Commissarius sich in Syrien aufhielt. Quæ interpretatio neque vim vllam verbis affert, neque longè est petita, & vno ictu maledicam *BODINI* linguam occludit. Atque hanc explicationem veram & genuinam esse, docet *SVIDAS*, ex veteri quodam scriptore obseruans t), imperatorem *AVGVSTVM*, cupidum noscendarum virium ac status imperii, misisse in vniuersam ditionem Romanam viginti homines delectos, alium alio, ad descriptionem faciendam: prouinciam autem Syriam *P. Sulpitio Quirinio* obtigisse, non, vt eam administraret, sed vt in ea censum institueret. Neque hoc apud Romanos adeo infrequens fuit, vt in eadem prouincia pro ratione necessitatis duos quandoque, vel plures haberent præsidem,

s) *Cap. III. v. 1.*

t) *In Lexico sub voce: Ἀπογραφὴ.*

des, alterum cum potestate ordinaria, alterum cum extraordinaria. Inprimis vero hunc morem imperatores usurparunt, vt ad census agendos magistratus extraordinarios in prouincias destinarent. Sic DRVSVS in Galliam missus ab AVGVSTO ad censum agendum, vti CLAVDIVS imperator memorat. u) Sic CAESAR GERMANICVS a TIBERIO missus summo cum imperio in Orientem, CN. PISONE Syriae praefide w). Sic, cum C. CESTIVS, & deinceps P. LICINIVS MUCIANVS Syriam regerent, bellum contra Iudaeos mandatum est VESPASIANO, ac tandem filio eius TITO. Quae exempla satis testantur, nihil insoliti fuisse, apud Romanos, duos habere in eadem prouincia cum imperio, non modo in turbata, sed etiam pacata in prouincia, vbi res & vsus postulet.

Jam si vero quaeratur, quid imperatorem AVGVSTVM cum primis mouerit, vt ad negotium census conficiendum non ordinarium praefidem, sed extraordinarium QVIRINIVM adhibuerit? eius quidem rei duae potissimum causae fuisse videntur. Primum QVIRINIVS, vt a TACITO describitur, x) fuit homo auarissimus, qui ingenium a natura habebat ad pecunias corradendas & extorquendas aptissimum. Atqui vero his moribus homines ad negotia, quibus de explendo ac subleuando arario agitur, omnium felicissime applicari, AVGVSTVM, qua erat subacta prudentia, non latebat. Deinde etiam iam pridem summos honores cum laude gesserat, & diligentiae ac fidei suae in conficiendis negotiis egregia ediderat specimina. Quae cum omnibus nota essent, facile imperatorem commouere poterant, vt illum solum huic rei expediendae praeficeret.

Sed vt ad BODINVM reuertamur, pergat hic ita ratiocinando: *Huc accedit, inquit, quod illa Augusti descriptio ciuium Romanorum, non etiam peregrinorum, aut sociorum, aut vectigalium*

u) *Orat. pro Gallis, ciuitate donandis, apud GRVTER. in Inscription. p. 502.*

w) *TACIT. anal. lib. II. cap. LXIX.*

x) *Anal. l. III. c. LXIIX.*

um censum continebat, ut planum facit Eusebius, qui post Actiacam victoriam censum civium Romanorum factum esse scribitum in vrbe, tum in prouinciis. Numerum autem civium fuisse 656000, & Christo nascente 1581000. At Iosephus non erat ciuis Romanus, alioquin Pontius prouinciæ præses Iesum filium eius, maiestatis ac impietatis reum, Romam misisset, ut postea Festus, eiusdem prouinciæ præses, Paulum ciuem Romanum (quia pater eius ciuitatis ius emerat) Romam amandauit. Quæ hic ex EVSEBIO a BODINO adducuntur, certius constarent, si in allegandis aliorum scriptorum testimoniis maiori accuratione vsus fuisset, librumque & caput semper apposuisset, vbi ista legantur: sed, cum hoc ab auctore non fuerit obseruatum, neque nos recordemur, hæc apud EVSEBIVM vniquam legisse, non leuis suboritur suspicio, num forte mendum quoddam culpa describentis in manuscriptum Bodinianum irrepsit, & sub EVSEBII nomine alius quispiam sit intelligendus. Nam, quæ EVSEBIVS in chronico suo de censibus imperatoris AVGVSTI refert, non conueniunt cum hisce citatis. Bis saltem meminit numeri descriptorum civium: sed vtroque in loco y), discrepat tam a BODINO, quam ab aliis profanis scriptoribus, ideoque & ipse iam pridem ab eruditis erroris postulatus est. z) Ne quid nunc de eo adiciamus, descriptiones istas, quarum EVSEBIVS mentionem facit, non per totum imperium, sed tantum Romæ institutas esse. Quod porro addit, IOSEPHVM non fuisse ciuem Romanum, alioquin PONTIVM PILATVM lege obstrictum fuisse, filium eius IESVM Romam mittere, hoc merum sophisma

B 2

ma

y) Prior locus in Chronico p. m. 68. lit. c. ita se habet: *Censu Rome agitato, inuenta sunt civium Romanorum XLI. centena, & LXIV. milia.* Posterior vero pag. 70. lit. B. hic est: *Augustus cum Tiberio filio suo censum Rome agitans inuenit hominum nonagies trecentena & septuaginta millia.* Qui ambo numeri numeris, a BODINO adductis, nequaquam respondent.

z) Inprimis a IAC. VSSERIO in *Annal. V. & N. Testam. pag. 549. edit. Genev. de an. 1722.*

ma est, quod nihil ad rem confert. Esto enim, IOSEPHVM non habuisse ius ciuitatis Romanæ: nullo tamen idonei & fide digni scriptoris testimonio ostendi potest, censum, tempore nascentis CHRISTI institutum, fuisse tantum particularem, non vero uniuersalem. Curiositas imperatoris AVGVSTI sciendi, quantæ essent imperii sui vires, quæ manus bello apta, facile nobis contrarium persuadet. Et quid multa? quod census hic uniuersalis fuerit, hoc SVIDAS discrete testatur his verbis: *Augusto, inquit a) Cesari visum est, omnes, qui imperium Romanum inhabitarent, viritim percensere, quod scire vellet, quanta esset ipsorum multitudo.*

Vt vero BODINVS mortalium animis tanto maiorem somniis suis caliginem offundat, sequentia statim subiicit: *Nec credibile est, si vectigales cum sociis censuissent, qui imperii Romani finibus continebantur, tantam hominum paucitatem futuram, quantam Eusebius ex libris censualibus in historiam contulit.* Ad hæc nihil aliud reponimus, quam nos valde vereri, ne, quod auctori incredibile visum est, apud alios tanto maiorem fidem inueniat. Qui enim perpendit, in quam turbulento imperium Romanum statu fuerit paullo ante tempora AVGVSTI, quot bella cum exteris nationibus gesta, quam graues sæpe clades, præsertim a Germanis, maioribus nostris, perpeffi Romani, quomodo semetipsi per intestina & ciuilia bella attruerint, & quanta haud raro multitudo hominum publicis calamitatibus v. g. fame b), peste & id genus aliis perierit, facile sibi persuadebit, numerum ciuium Romanorum non fuisse tantum, quantum magnitudo huius regni ferre potuisset. Neque de flore imperii Romani alius conceptus formandus est, quam qui statui istorum temporum conuenit. Nostris temporibus longe alia rerum omnium facies est. Hodie multæ regiones, quæ

a) In Lexico sub voce: Augustus.

b) Cuius rei notabile exemplum sub ipso AVGVSTO anno XLIX. dominatus sui contigit, quo fames Romæ, teste eodem EUSEBIO in chronico pag. m. 70. lit. a. tam ingens facta, vt quinque modii venderentur denariis XXVII.

quæ olim penitus desolata, & ab omnibus fere incolis orbata fuerunt, abundant potius hominibus, quam ut eorum penuria laborent. Et licet Romani omnem impenderent operam, ut loca inculta occuparentur, huncque in finem modo huc, modo illuc colonias mitterent, parum tamen vel nihil efficiebant, cum ex aduersa parte continua bella tot millia hominum absumerent. Ex quibus, quid ponderis ratiunculæ isti, qua BODINVS a paucitate ciuium descriptorum argumentum deducit, insit, in propatulo est.

Reliqua dubia, quibus censum AVGVSTI, tempore natiuitatis CHRISTI actum, impugnat, breuitatis causa vnico complectemur fasce. Si tamen, inquit, repugnantibus historicorum scriptis, vestigales quoque populos censos fuisse concedamus, quis tam acerbus ac ineptus censor, qui subditos coegit vnquam, e ciuitatibus & prouinciis in alias ciuitates & prouincias emigrare census causa? quod si vnquam factum esset, quis parturientes feminas ad id compulisset? ac tantum abest, ut parturientes eo necessitatis adigerent, ut ne feminae quidem in censum venirent, ut videre est apud Liuium lib. XXVII., qui, quoties ciuium numerum ex censibus descripsit, hæc verba fere subiicit: præter mulieres. Ut lustro septimo: Ciuium, inquit, qui puberes essent, sunt CX. millia. Mulierum autem & puerorum, seruorumque & mercatorum ac sordulas artes exercentium (si quidem Romano ciui operosam artem tractare licuit) triplo plus, quam turba ciuilis. Nec vero Moses duplici censu, quem habuit Num. I. & XX., nec Dauid, cum populum censeri iussisset, feminas, aut minores annorum XX. complexi fuere. Sed non desunt, quæ & hic regerantur. Fallitur primum BODINVS, si existimat, census semper vno eodemque modo a Romanis fuisse actos, ita, ut nomina tantum virorum, non item feminarum & paruulorum annotata sint. Contrarium docet DIONYS. HALICARNASSEVS, scriptor fide dignissimus. Hic enim modum, quo census peragi solebat, describens diserte dicit c) quemlibet ciuium lege obligatum fuisse, nomen, genus,

B 3

an-

c) *Antiquit. Roman. lib. IV. pag. m. 221. edit. Lipsiens. de an. 1691.*

annos de se, vxore, liberisque & seruis, atque in his officia ac artes iurato profiteri, & si quis detrectasset, aut fefellisset, grauissima poena affectum, nimirum amissione bonorum & ciuitatis. **DINYSIO** hac in re suffragatur **L. ANNAEVS FLO- RVVS**, qui idem memorix prodidit. d) Et quamquam apud Iudæos hoc singulare erat, quod in certas tribus distribuere, & quilibet se illi tribui accenseret, ex qua oriundus, licet non in eadem domicilium suum haberet: a vero tamen non videtur ablimile, eundem morem Romanis quandoque frequentatum fuisse, vt census causa ad eas ciuitates, in quibus nati erant, se conferrent. Hoc haud obscure ex ipsis **LIVII** verbis, ad quem tamen ipse **BODINVS** hic prouocat, colligitur. *Censa sunt inquit LIVIUS e) ciuium Romanorum capita ducenta sexaginta nouemmillia & quindecim. Minor aliquanto numerus, quia L. Postumius consul pro concione edixerat, qui socium latini nominis ex edicto C. Claudii consulis redire in ciuitates suas debuissent, ne quis eorum Romæ, sed omnes in suis ciuitatibus censerentur.* Atque hæc procul dubio etiam causa fuit, quæ **IOSEPHVM** compulit, vt surgeret, & se ad locum, vbi natus erat, conferret. Quando autem quaeritur, an etiam feminae prægnantes necesse habuerint, vna proficisci, vel, an **MARIA** imminente partu domi manere potuisset? facile quidem largimur, illam, si id fecisset, optimo iure excusari potuisse: non dubitamus tamen, quin consulto & cogitate se vna cum **IOSEPHO** in viam dederit, partim, vt obedientiam suam erga magistratum, quamuis ethnicum, ostenderet, partim etiam, vt se illius curæ non subduceret, cui a Deo ipso commendata fuerat. f) Quod tandem ad exempla **MOSIS** & **DAVIDIS** attinet, qui populum numerari iusserint, exceptis feminis & infantibus, ista male huc trahuntur, quia nihil magis probant, quam, quod descriptiones apud omnes populos & omni

d) *Libr. I. cap. VI.*
 a) *Histor. lib. XLII. cap. X.*
 f) *Matth. cap. II. v. 13, 20.*

omni tempore non vno eodemque modo sint peractæ. Interdum enim omnes homines cuiuscunque sexus & ætatis promiscue simul descripti sunt, interdum vero tantum viri tanquam capita familiarum, & ex iuuentute illi, qui ad arma ferenda idonei videbantur. Quæ censendi ratio etsi vtplurimum obtinuit, nondum tamen argumento est, ex quo colligas, censum tempore natiuitatis CHRISTI eiusdem fuisse generis.

Instat vero adhuc BODINVS, &, quia necessitatem itineris IOSEPHI e Galilæa Bethlehemum versus concoquere non potest, consequentiam absurdam exinde deducere cõnatur. *Iam vero, inquit, si census caussa emigrandum fuisset, oportuisset Africæ incolas, Romanorum subditos, cum vxoribus ac liberis, totaque familia in Europam, vbi nati fuerant, & ab Asia in Africam traduci, non sine intolerabili sumtu; quæ nullis vnquam Romanorum, aut populi cuiusquam institutis facta legimus: sed, vbi quisque domicilium habuit, ibi censebatur, & censores coloniarum libros censuales Romam transmittere consueuerant, vt Liuius scribit. Quin etiam Cæsar ipse dictator ad ciuium singulas domus vrbis Romæ adiit, quo censum faceret, vt scribit Tranquillus in Cæsare.* Itaque non mirum, si acutiores Christianorum theologi nodum istum, quem soluere non poterant, secuerunt. Sed frigida, & ieiuna omnia, & ex parte etiam falsa. Quæ enim inferendi ratio, si Judæos oportuit census caussa ex ea ciuitate, in qua habitabant, in aliam, vbi nati erant, commigrare: similiter vltimas Asiæ vel Africæ regiones incolentibus, si forte in Europa nati fuere, idem facere incubuit? quasi vero horum omnium vna eademque cum Judæis fuisset conditio. IYDAEI multa habebant singularia, quibus ab aliis populis distinguebantur. Hinc etiam ethnicis adeo exosi erant, quod tam diuersis essent moribus. Inprimis vero hoc sibi peculiare vindicabant, quod in XII. tribus diuisi essent, quæ ne confunderentur, omni cura ac sollicitudine prospiciebant. Qui ergo sciri accurate potuisset, quantam quælibet tribus hominum multitudinem complecteretur, si nomi-

nomina omnium promiscue & indiscriminatim secundum loca domiciliorum in tabulas censuales relata fuissent? quantam confusionem & molestiam censitoribus creasset, si, descriptione prius confusa facta, nouam operam nominibus descriptorum iterum separandis impendere, & ad quamcunque tribum vnumquodque pertineret, inquirere debuissent. Quod incommodum ut euitaretur, utique satius erat, ut quisque se ad civitatem patriam conferret, & ibi censeretur. Neque hoc **IYDAEIS** ipsis adeo molestum aut onerosum erat. **PALAE-STINA** enim non erat tantæ amplitudinis prouincia, quin intra spatium paucorum dierum tota peragrari potuisset. Et cum singuli **IYDAEI** ex omnibus tribubus quotannis **HIEROSOLYMAS**, in medio fere regionis sitas, templi frequentandi causa adire tenerentur, facile etiam, & sine magno sumtu hoc iter suscipere poterant, quod pro ratione locorum, ab **HIEROSOLYMIS** distantium, modo breuius, modo longius erat. Quæ cum ita sint, equis est tam angusti ingenii, qui non perpiciat, mala fide hic agere **BODINVM**, & lo-phisticari, si instantia minus applicabili historiam census, a **LVCA** descripti, suspectam reddere allaborat.

Quæ vltimo tandem loco de **CAESARE**, censum Romæ agente, & ad singulorum ciuium domos diuertente, adducit, plane falsa sunt, & originem ducunt ex loco **SVETONII** perperam intellecto. **CAESAR** enim nunquam legitimum censum egit, quia non condidit lustrum. Non enim id solebat fieri apud Romanos, nisi condito lustrum. Solemnis vbique apud **LIVIUM** hæc est formula: *Lustrum conditum, quo censa tot millia ciuium.* Testem huius rei adpellamus locupletem, & omni exceptione maiorem, **IYSTM LIPSIUM**, omnis antiquitatis Romanæ promum condum, hac de re sic scribentem: g) *Omnia fons erroris hic: Julius Cæsar cum publice & priuatim turbata omnia reperisset per bellum ciuile, non censuram, sed imaginem quandam eius sumpsit, ad sistendos & vincendos*

g) Tom. I. operum pag. m. 740.

endos labentes mores. *Præfektus morum* dici voluit, & fuit. *Eo iure non censum instituit. Non, inquam, solemne illud opus, sed recensum, i. e. examen & inquisitionem in eos, qui iure aut iniuria utebantur publico frumento. Reperit in confusione illa rerum, numerum creuisse ad trecenta viginti millia: recedit, & reduxit ad sola CL. Suetonius clare cap. XLI: Recensum populi nec more, nec loco solito, sed vicatim per dominos insularum egit: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium e publico frumentum ad CL. retraxit. Similia prorsus istis Dio lib. XLIII., cuius verba posui supra, & nunc non repeto. Hic omnis ille census, quem egit Caesar; hic numerus non civium omnium (nihil vanius) sed tenuis tantum, & egenæ plebis, quæ e publico alebatur, & quam ideo hirundinem ærarii Cicero alibi dixit. Hactenus LIPSIVS.*

Atque hæc ideo, CIVES CARISSIMI! de censu, tempore natiuitatis CHRISTI per QVIRINIVM facto, in præfenti disputauimus, vt vos primum ad sapientiam sobriam, & verum diuinarum litterarum amorem adhortaremur. Fuit certe IOH. BODINVS, teste cum primis IAC. AVG. THVANO h) felicissimo ingenio, qui ob multiplicem eruditionem suam summis, quos Gallia vnquam tulit, viris annumerari meruit: sed abusus est hisce ingenii & doctrinæ dotibus, superstitionibus Judaicis nimium quantum deditus. Cuius exemplum, quam periculosa res sit eruditio, si ingenio contingat a natura quidem non infelici, certo tamen præiudicatarum opinionum generi innutrito, vnumquemque condocere potest. Qui ita animati sunt, his nihil tam sanctum atque religiosum est, quod non, si cum principiis istis, quæ semel pro veris admiserunt, pugnare videtur, proteruo ausu statim inuadant, & modis omnibus sugillant. Tegitur quidem hoc corruptissimo sæculo nostro hæc importuna philosophandi ratio a multis libertatis nomine, adeo, vt contra dominatus papalis vocitetur, si huiusmodi præcidatur licentia. Quid vero

C

EXCO-

h) *Historiarum sui temporis lib. XCIV. p. 262. edit. Francof. in fol.*

excogitari potest, quod magis veræ sapientiæ repugnet, quam coelestia effata ad humanum arbitrium examinari? quis hunc papatum ferre possit? qui cum libidine sentiendi, cum infinitis corruptionibus sacrarum litterarum vagatur; qui in laxandis conscientiis dominatur; cui quicquid libet statuere, licet: cuius in religione fundamentum est opinio, in explicacione oraculorum coniectura, in demonstratione doctrinarum aberratio, in præceptione agendorum securitas. Hoc modo titubabit tota fides, si diuinarum scripturarum vacillat auctoritas. Qua quidem admonicione nunc aures vestras non vellicaremus, nisi quotidiana proh! dolor experientia essemus edocti, non deesse hodiernum quamplurimos, qui eodem contagio laborent, & in transvorsum agantur. Qua propter, ne ad eosdem errorum scopulos in studiorum, vestrorum cursu naufragium faciatis, cauete vobis, O! CIVES, a philosophia ista seductrice, quæ hisce exulceratis temporibus sese quidem sub specie singularis cuiusdam soliditatis recte innocuis mentibus insinuare solet, diuinis vero oraculis inimica est, ea adulterat, detorquet & contemnit, & talia continet principia, quæ christianæ religionis veritatem penitus euertunt: contra vero sacram scripturam sincero prosequimini amore tanquam vnicum veræ sapientiæ fontem, & sicubi hæc rationi contradicere videtur, eius veritatem non ad huius præscriptum, sed huius principia ad illius normam exigite, semper memores effati Paullini: i) *Naturalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere.*

Alterum adhortationis nostræ caput est, vt hodierno die, quo nati Seruatoris nostri, Domini IESV CHRISTI, memoriam anniuersaria pietate recolimus, historiam hanc non modo pro vera reputetis, sed eandem etiam ad vsum viæ sanctioris studeatis transferre. Ex attenta huius euentus consideratione multæ egregiæ subnascuntur meditationes, quibus studium pietatis in animis vestris excitari potest. Admiranda hic

i) 1. Cor. II, 14.

hic nobis primo est diuina prouidentia, quæ circa natiuitatem CHRISTI singulari prorsus modo sese prodidit. Si enim primum decretum AVGVSTI, promulgatum anno eius imperii decimo septimo, executioni statim mandatum fuisset, CHRISTVS natus non fuisset Bethlehemi ex prophetarum vaticiniis. Nam si petactus fuisset census anno decimo septimo, non opus fuisset, eum repeti anno XL. imperii AVGVSTI, nec IOSEPHVS & MARIA occasionem habuissent, Nazarethæ, vbi viuebant, relicta, Bethlehemum contendendi, nec CHRISTVS proinde ibi natus fuisset. Hinc elucet Dei prouidentia in mutando AVGVSTI consilio, & executioni datum dato ad eum temporis articulum, quo natus est CHRISTVS. Deinde licet demus, vt ISAACVS CASAVBONVS k) alique viri docti contendunt, hoc de descriptione decretum profectum esse ex mera curiositate AVGVSTI, non ex cupidine implendi ararii, aut emendandorum peccatorum, quæ in exactiōne nimiorum tributorum commissa ante illum fuerant: dubitandum tamen non videtur, quin hæc curiositas singulari quadam summi Numinis cura in imperatore excitata sit, nimirum, vt seruandæ natiuitatis CHRISTI memoriæ inferiret, & perpetuum eius rei extaret documentum, CHRISTI nomine, æque ac MARIAE & IOSEPHI, tabulis censualibus illato. Quin imo mystica quadam hic ratio subest. Licet census AVGVSTI ex mera ambitione ortum haberet, typus tamen fuit futuræ aliquando longe excellentioris descriptionis, qua nomina eorum, qui in CHRISTVM crederent, libro vitæ inferenda. Cuius descriptionis coelestes fructus cum nemo percipere possit, nisi prius cum CHRISTO spiritualiter renatus, facile vel nobis non monentibus ipsi conicere potestis, quamam veri christiani, qui festum natiuitatis seruatoris sui digne celebrare cupit, præcipua cura & cogitatio esse debeat, nimirum hæc, vt in CHRISTO, & cum CHRISTO renascatur.

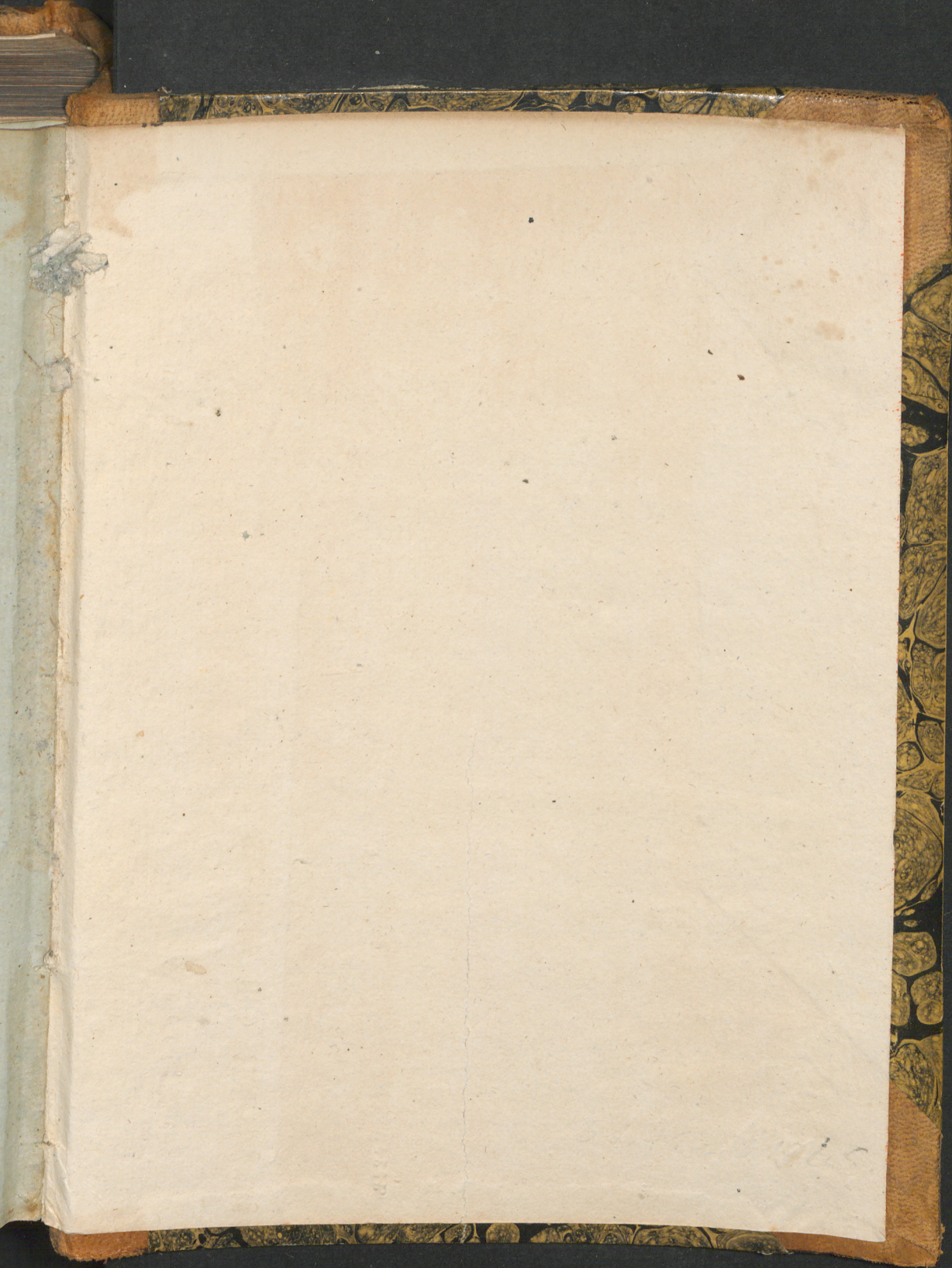
Agi-

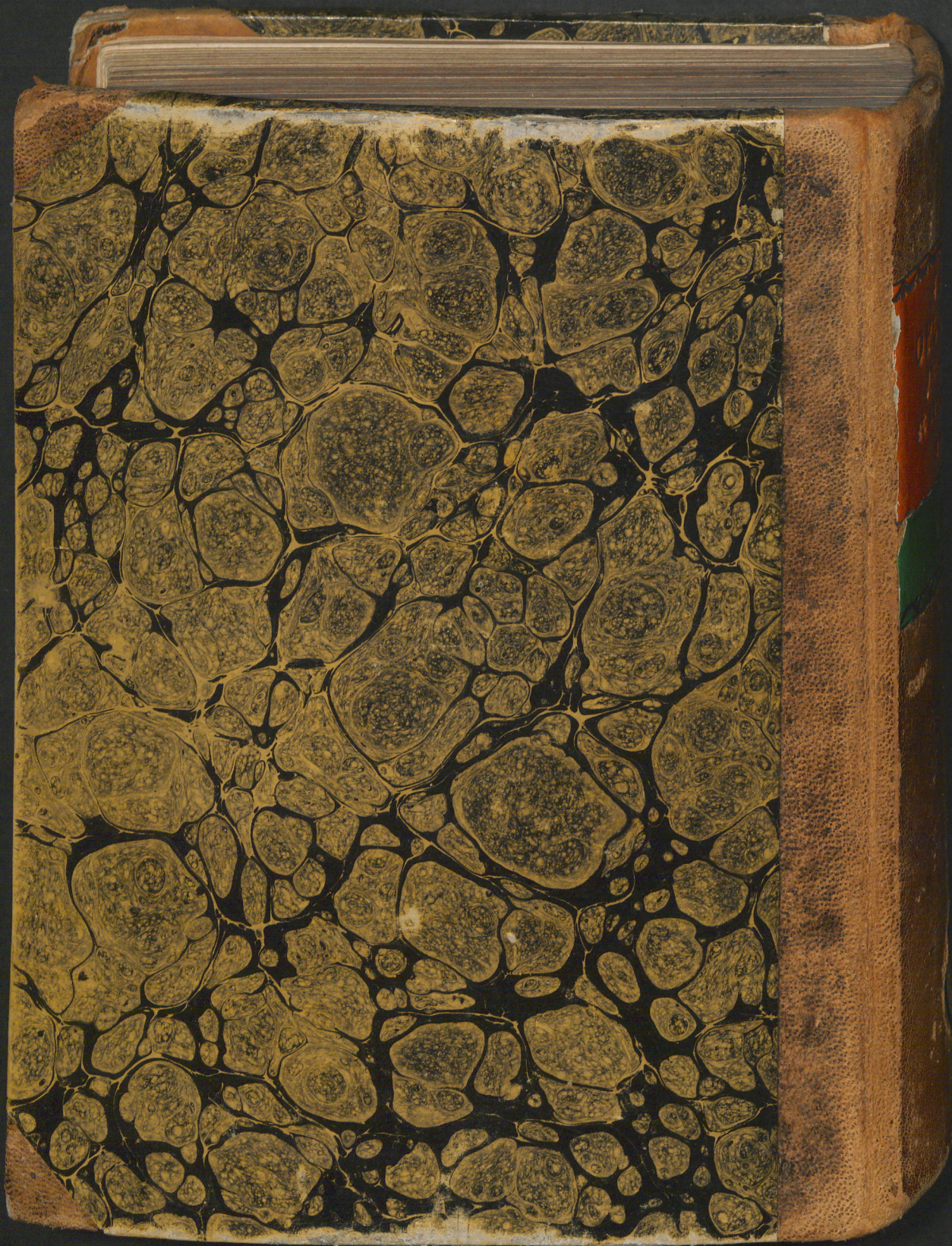
k) *In Exercitat. Anti-Baron. exercit. I. num. 31. p. m. 105.*

Agite igitur, **CIVES OPTIMI!** & inter illos, qui huc serio contendunt, quibusque hoc arduum negotium curæ cordique est, non estote postremi, sed primi, ut tanti beneficii diuini, quo nullum maius excogitari potest, hodierno die fiat participes. Delete ex animo veteris Adami formas quotidianas, & noua hac μεταμορφώσει in nouam **CHRISTI** formam adulescite, quæ vel hodie coelesti in vobis semine surgat, cumque tempore in plenum virilis ætatis robur excreseat. Videte, ut in vobis viuat **CHRISTVS** vera fide, spiraret ardenti pietate, operetur efficaci amore. Valete, & nihil prius, nihil antiquius habete, nisi, ut sub auspiciis instantis noui anni vere de vobis dici possit: *Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua!* P. P. in Academia Regia Ducali **IYLIA** festo, Natalitiorum **CHRISTI** die ann.

MDCCXXVII.

Agite igitur, CIVES OPTIMI! & inter illos
 rio contendunt, quibusque hoc arduum negoti
 dique est, non estote postremi, sed primi, v
 diuini, quo nullum maius excogitari pot
 fiatis participes. Delete ex animo veteris A
 tidianas, & noua hac μεταμορφώσει in nou
 mam adolescire, quæ vel hodie coelesti
 gat, cumque tempore in plenum viri
 fcat. Videte, vt in vobis viuat CH
 ret ardenti pietate, operetur efficaci
 prius, nihil antiquius habete, nisi
 noui anni vere de vobis dici poss
 facta sunt omnia noua! P. P.
 IVLIA festo, Natalitiorum
 die ann.

